

על קינות ועל קאנון

(תשובה לתנובה)

הרב מיכאל אברהם נתלה במאמרי בגיליון הקודם "קינות שואה בתשעה באב" לתקוף קשת רחבה של ענייני תפילה העומדים ברומו של עולם, וחצי קשתו נורו לעברי בשורה ארוכה של 'מיתקפות' הפזרות לכל אורך מאמרו-תגובתו. אין את נפשי להתגונן זעיר פה וזעיר שם, למרות כמה אי דיוקים שבדבריו (חמש פעמים הואשמת ביאליק, כביכול גם אותו אני מציע לשבץ ב'קאנון' שלנו, ואנוכי לא הזכרתיו אף לא פעם אחת!). אעיר מספר הערות כלליות, ודי בהן.

א. הביקורת, כלפי מי?

כותרת המשנה של מאמרי היא "פרשה עלומה בפעלו של הרי' מ"מ כשר זצ"ל", ואשרי שזכיתי להסתופף במחיצתו בענין זה. כיהודי חסידי חם, ו... גם מלומד, לא חשש ממוראות היקאנון של הרב המגיב, וסבר כי הכרחי ליצור קונטרס קינות נוסף, 'מעודכן', שואתי. באחת; הטיעונים העקרוניים כנגדי מוסבים, איפוא, כלפי הרמ"מ כשר. אגב, דומה כי הקוראים לא שתו לבם כי רובי מאמרי הם-הם ציטוט מינשרו הארוך של הרב כשר, ובו צויינו על ידו דוגמאות לתקנות מאוחרות של ימי צום, זיכרון וכיו"ב. המגיב ייחס לי הבאת תקדימים אלו, בשל שגיאה טיפוגראפית של המערכת, שלא הבליטה את דברי הכרוז באות שונה, כמתבקש. ואם כבר להיתלות באשלי רברבי, נפנה את המתעניין למחקרו של מרדכי מאיר "זכרו נא בכיות בתהום הגוויות" שהתפרסם באקדמות ט' (ושימש 'טריגרי' להעלאת פרשת הרב

כשר), ובו נפרשה יריעה ארוכה של רבנים מן המיגזר החרדי אשר תמך בקינות-שואה לתשעה באב, ולא חששו לפרובלמטיקה המטרידה את הרב מיכאל אברהם.

ב. תוספות 'ציוניות' לסידור

הטיעונים המרכזיים של הרב המגיב הן:

א. קוצר ידינו לחבר, לכלל ישראל, תוספות לתפילה או לסדר הקינות.
 ב. 'זאחריתו מי ישורנו', והרי זו נקודת האבחנה בין האורתודוקסיה לרפורמה. ומי יודע מה עוד נרצה להוסיף (ביאליק, למשל) או לגרוע (ציון וירושלים, למשל, כמנהג אבות הרפורמה).

טיעונים אלו **בדיוק** נשמעו, ונשמעים, במגזר החרדי כלפי תפילות יום העצמאות, התפילה לשלום המדינה וחיילי צה"ל, ונוספות בנות-דורנו, דור השואה והתקומה.
 יתר על כן. תפילות ימינו שוזרו בתפילות הקבע עצמן, ולטעמך נארגו ב'קאנון', ואילו ביחס לפיוטי קינות הכל מבינים (פרט לפורמליסטים לייבוביציים, נעדרי 'התחברות') כי הגשתם אל הקודש איננה דורשת להיות ברום מעלת שמואל הקטן.

חוששני כי בכלל דברי המערער גם שלילת סמכותה / זכותה / חובתה של הרבנות הראשית לישראל לתקן תפילות אלו. אשר נתקבלו במחננו, הציוני-דתי?

אכן היהוה אמינאי לקונטרס קינות-שואה בנוי היה על תקוה שהוא יתקבל על דעת גדולי רבותינו, מורי הציבור ומאוריו. הסיום העצוב של מאמרי הוא כי הרמ"מ כשר נטש את האתגר משנוכח שהקינות המחודשות לא יקבלו גושפנקא רמת דרג. אי הנחת שמילאה אותן, והרב המגיב מייחס אותה לי, משקפת נאמנה את תמונת רוחו של הרב כשר זצ"ל. במאמרי לא הבעתי דעה מפורשת, אך אנוכי סבור כי הציבור הדתי-לאומי, אשר למרות שקיבל על עצמו תפילות מחודשות, אורתודוקסיות לא נפגמה. לפיכך צריך להמשיך במשימה, ופוק חזי קהילות רבות-רבות ש"אלי אלי נפשי בכי" של י"ל ביאלר חותמת את סדר קינותיהן. 'רפורמה' זו עשויה להתרחב לפיוטי קינות נוספות, ובעקבותיהם כבר יקום הרב החקרן-התרצן וימצא 'חילוקי' איך לשבץ אותן בדיוק באמצע בין 'תפילה ברובד הראשון' - זו ה'קאנונית' - ובין 'תפילת רובד ב' - זו החוויתית, לפי חלוקתו של הרב מיכאל אברהם.

ג. קינות, מפי מי?

אם נתעלם מכל השאלות העקרוניות הללו, נותרה עדיין שאלת יסוד מעניינת שהיתה נקודת הימחלוקת בין הרב כשר לביני; אם כבר מוסיפים, האם דווקא משלומי-אמוני ישראל, המכונים שומרי תרי"ג, או גם מקולמוסם של יהודים 'קלים' יותר, כיצחק קצנלסון

ואורי צבי גרינברג (שהזכרתי במאמרי), ועוד לא אמרנו... ביאליק.
האמנם פייטני כל הדורות היו צדיקי עולם? ומחברי הזמירות? ושירת הבקשות? ומלחיני
הנעימות הרווחות בתפילה ("כל נדרי") הלקוחות משירת רועים ועד לחני טרקלינים אשר
נקנו ב'אמירה' וזכו לבוא אל הקודש, הנפסלם? ואזכיר ברמיזה מעין פולמוס תת-קרקעי
ביחס לשירתו של הרבי המרקד, ר' שלמה קרליבך...

סוף דבר

עדיין היה מקום לדון בכל הסוגיא בכובד ראש ובמלומדות, תוך העלאת טיעונים וטיעוני-
טיעונים, אלמלא בקינות-שואה עסקינן. כל מי שמותח בקורת על שאיפת החוויתיות'
ויהתחברות' ומתגדר דווקא בבקעה זו של קינות, חיישין שמא מינות לייבוביציית נזרקה
בו (אף שבטוחני כי הרב מיכאל אברהם אינו נמנה על חבורה זו).
לבסוף חייב אני לומר, כי עמוקה מני שאול שואה זו, ועוצמתה משברת את כל הכלים; כך
שהכל יתגמד לעומתה, ואפילו היתקן הקאנוני יידחה מפניה...
והנלעני"ד כתבתי.

